

Arastırma Makalesi

Sürdürülebilir Girişimcilikte Fırsat Tanımlamanın Deneyimsel Kodları¹

Experiential Codes for Opportunity Identification in Sustainable Entrepreneurship

Onur ŞEN

Öğr. Gör., Kırklareli Üniversitesi

Tıbbi Hizmetler ve Teknikler

onursen@klu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-2278-4235>

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
13.02.2026	19.04.2026

Öz

Sürdürülebilir girişimcilik, çevresel ve sosyal sorunlara dönük yenilikçi çözümler üretmeyi amaçlayan çok boyutlu bir girişimcilik yaklaşımı olarak son yıllarda artan bir akademik ve pratik ilgi görmektedir. Fakat literatürde sürdürülebilir girişimcilerin fırsatları nasıl tanımladıkları ve bu süreçte edindikleri deneyimlerden potansiyel sürdürülebilir girişimcilere hangi önerileri sundukları sınırlı düzeyde ele alınmıştır. Bu çalışma sürdürülebilir iş modeli uygulayan sürdürülebilir girişimcilerin deneyimlerinden hareketle sürdürülebilir girişimcilik fırsatlarının nasıl tanımlandığını ve bu tanımlama sürecine ilişkin olarak yeni iş sahasına atılacak olan potansiyel girişimcilere sunulan önerileri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmış olup veriler, farklı sektörlerde faaliyet gösteren 16 sürdürülebilir girişimciyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla elde edilmiştir. Görüşme verileri, tematik analiz yöntemiyle incelenmiş ve analiz süreci MAXQDA 24 Pro yazılımı kullanılarak yürütülmüştür. Bulgular, sürdürülebilir girişimcilerin önerilerinin beş ana tema etrafında yoğunlaştığını göstermektedir. Bunlar; pazar-ürün ve görünürlük stratejisi, öğrenme ve yetkinlik geliştirme, kaynak ve desteklere erişim, uygulama disiplini ve dayanıklılık ile sürdürülebilirlik ve etik sorumluluktur. Çalışma, sürdürülebilir girişimcilik fırsatlarının sadece bireysel değerler ya da niyetler üzerinden değil aynı zamanda pazar bilgisi, öğrenme süreçleri, kaynak yönetimi ve etik sorumluluğun bütüncül etkileşimiyle şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle araştırma, sürdürülebilir girişimcilik literatürüne deneyim temelli ve uygulamaya dönük özgün bir katkı sunma potansiyeli taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Fırsat Tanımlama, Girişimcilik, Sürdürülebilir Girişim, Sürdürülebilir Girişimcilik, Sürdürülebilir Girişimcilik Fırsatları, Tematik Analiz

Abstract

Sustainable entrepreneurship, a multidimensional entrepreneurial approach aimed at generating innovative solutions to environmental and social problems, has attracted increasing academic and practical interest in recent years. However, the literature has only limited coverage of how sustainable entrepreneurs identify opportunities and what advice they offer to potential sustainable entrepreneurs based on their experiences in this process. This study aims to reveal how sustainable entrepreneurship opportunities are defined based on the experiences of sustainable entrepreneurs who implement sustainable business models and to present recommendations for potential entrepreneurs entering this new field of business. The study was designed within a qualitative research

¹ Bu makale yazarın, Dr. Öğr. Üyesi Sibel TOKATLIOĞLU danışmanlığındaki doktora tezinden üretilmiştir.

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Şen, O., 2026, Sürdürülebilir Girişimcilikte Fırsat Tanımlamanın Deneyimsel Kodları, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 61(2), 1689-1706.

approach, and data were collected through semi-structured interviews with 16 sustainable entrepreneurs operating in different sectors. The interview data were examined using thematic analysis, and the analysis process was conducted using MAXQDA 24 Pro software. The findings show that the recommendations of sustainable entrepreneurs are concentrated around five main themes: market-product and visibility strategy, learning and competency development, access to resources and support, implementation discipline and resilience, and sustainability and ethical responsibility. The study reveals that sustainable entrepreneurship opportunities are shaped not only by individual values or intentions but also by the holistic interaction of market knowledge, learning processes, resource management, and ethical responsibility. In this respect, the research offers an original, experience-based, and practice-oriented contribution to the sustainable entrepreneurship literature.

Keywords: *Opportunity Identification, Entrepreneurship, Sustainable Enterprise, Sustainable Entrepreneurship, Sustainable Entrepreneurship Opportunities, Thematic Analysis*

1. GİRİŞ

Girişimcilik literatüründe fırsat kavramı, girişim sürecini başlatan ana unsur olarak ele alınmaktadır. Fırsatın nasıl anlam kazandığı ve hangi durumlar altında görünür hâle geldiği hususu özellikle sürdürülebilirlik bağlamıyla giderek daha kompleks bir yapıya bürünmektedir. Sürdürülebilir girişimcilikte fırsat sadece ekonomik boşluğu fark etmekle sınırlı olmayıp bununla beraber sosyal, çevresel ve etik faktörleri aynı anda içeren katmanlı bir problem sahasından türemektedir (Dean ve McMullen, 2007; Shepherd ve Patzelt, 2011). Sürdürülebilir girişimciler çoğunlukla ekonomik amaçlar ile sosyal ve çevresel değer yaratma hedefleri arasında denge kurmak mecburiyetinde oldukları için karar süreci çoklu hedefler ve belirsiz koşullar altında gerçekleşebilmektedir (Chirico ve ark., 2024). Güncel çalışmalar sürdürülebilir girişimcilikte fırsat tanıma sürecinin, girişimcilerin sürdürülebilirlikle ilgili bilgisi, onların çevresel farkındalığı ve sosyal değer yaratma motivasyonu gibi faktörlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir (Fidlerová ve ark., 2022; Diepolder ve ark., 2024; Sarma ve ark., 2024).

Global ölçekte artan çevresel sorunlar, afet ve salgınlar, sürdürülebilir kalkınmaya dönük çözümleri sadece normatif bir ideal olmaktan çıkararak ekonomik ve toplumsal ve bir zorunluluk hâline getirmiştir. Bugünün ihtiyaçlarının, sonraki nesillerin kendi istek ve ihtiyaçlarını karşılama kapasitesinden ödün vermeden karşılanması gerektiği düşüncesi, sürdürülebilir kalkınma perspektifinin temelini oluşturmakta ve bu yaklaşım; işletmeler, girişimciler ve politikacılar açısından yeni sorumluluk alanları doğurmaktadır (Brundtland, 1987; Brown, 2006). Bu bağlamıyla sürdürülebilir girişimciler, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına iş yapma biçim ve pratikleri üzerinden katkı sunan önemli aktörler olarak değerlendirilmektedir (Fidlerová ve ark., 2022; Crals ve Vereeck, 2005; Tilley ve Young, 2009; Hall ve ark., 2010). Sürdürülebilir girişimcilerin farklılık arz eden yönü, ekonomik biçimde değer üretimini sosyal ve çevresel değer yaratımıyla beraber ele almalarıdır. Bu çoklu değer alanı, sürdürülebilir girişimcilerin karşı karşıya kaldıkları karar problemlerini ve öncellerini önemli ölçüde farklılaştırmaktadır (Shepherd ve Patzelt, 2011). Bu sebeple sürdürülebilir girişimcilikte fırsatın ortaya çıkarılması ve anlam kazanması, sadece piyasa dinamiklerinin değerlendirilmesine değil bununla beraber toplumsal problemlerin, çevresel sorunların ve uzun vadeli etkenlerin nasıl ele alındığına da bağlıdır (Shane ve Venkataraman, 2000; Eller ve ark., 2020). Sürdürülebilir girişimlerin başarısını etkileyen çok sayıda faktör bulunmasına rağmen, girişim sürecinin erken safhalarında edinilen tecrübeler ve bu tecrübelerden türeyen yönlendirici unsurlar, girişimcilik yolculuğunun belirleyicisi olarak önemli bir rol oynamaktadır (Cohen, 2006; Bischoff ve Volkmann, 2018).

Literatürde sürdürülebilir girişimcilikte fırsatın ele alınma biçimini açıklamaya dönük sınırlı sayıda model bulunmaktadır (Patzelt ve Shepherd, 2011; Hanohov ve Baldacchino, 2018; O'Shea ve ark., 2021). Mevcut modellerin sınırlı sayıda ampirik çalışmada test edilmesi, sürdürülebilir girişimcilik süreciyle ilişkili deneyim esaslı bilgilerin ve aktarım sistemlerinin yeterince görünür olmadığını göstermektedir (Hanohov ve Baldacchino, 2018). Bu doğrultuda sürdürülebilir girişimcilik sahasında daha fazla bağlam ve deneyime dayalı araştırmaya ihtiyaç olduğu yönündeki taleplerin özellikle son yıllarda artış gösterdiği görülmektedir (Piispanen ve ark., 2022; Zhang ve Chen, 2023). Diğer yandan sürdürülebilir girişimcilik literatürünün önemli bir bölümünün büyük kapasiteli işletmelere odaklı olduğu, girişimcilerin bireysel deneyimleri ve öğrenme süreçleri üzerinden yürütülen çalışmaların görece sınırlı kaldığı aktarılmaktadır (Cohen ve Winn, 2007). Bu husus, sürdürülebilir girişimcilik kavramlarının ve süreçlerinin girişimci perspektifinden derinlemesine ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bilhassa sürdürülebilir girişimcilik sahasında kavramsal derinliğin artırılması ve farklı

unsurlarla ilişkilendirilmesi gerekliliği, bu bağlamıyla nitel araştırmaların kompleks, bağlama dayalı ve süreç odaklı olguları idrak etmede önemli bir potansiyel taşıdığı vurgulanmaktadır (Gast ve ark., 2017; Volkmann ve ark., 2021).

Sürdürülebilir girişimcilikte karşılaşılan gelen belirsizlikler ve çok katmanlı karar süreçleri, girişimcilerin zaman içinde elde ettikleri deneyimlerin ve bu deneyimlerden süzülen önerilerin önemini artırmaktadır (Patzelt ve Shepherd, 2011). Bu sebeple sürdürülebilir girişimcilik yolculuğunun erken safhalarında, deneyimli girişimcilerin aktardığı yönlendirici tavsiyelerin incelenmesi akademik ve pratik açıdan anlam ihtiva eden bir katkı sunmaktadır. Söz konusu deneyim temelli sözel anlatılar, sürdürülebilir girişimcilik sürecinin sadece teorik çerçeveler üzerinden değil buna ek olarak sahadaki gerçek aksiyonlar üzerinden anlaşılmasına olanak tanımaktadır (Muñoz ve Cohen, 2018). Bu çalışmanın amacı, sürdürülebilir girişimcilerin kendi girişimcilik tecrübelerinden hareketle, sürdürülebilir girişimcilik yoluna yeni adım atmayı planlayan bireylere dönük olarak hangi tavsiyeleri öne çıkardıklarını ve bu tavsiyelerin sürdürülebilir girişimcilik sürecinin başlangıç aşamalarında nasıl bir yönlendirici fonksiyon gördüğünü ortaya koymaktır. Nitel araştırma perspektifi çerçevesinde tasarlanan çalışma, sürdürülebilir girişimcilerin deneyim temelli anlatılarını analiz ederek potansiyel sürdürülebilir girişimciler için başlangıç niteliği taşıyan bir rehber sunmayı hedeflemektedir. Bu yönüyle araştırmanın sürdürülebilir girişimcilik literatürüne deneyim ve aktarım odağında bir perspektiften katkı sunması ve sürdürülebilir girişimcilik pratiğine dönük yol gösterici çıkarımlar üretmesi amaçlanmaktadır.

2. TEORİK ÇERÇEVE

2.1. Sürdürülebilir Girişimcilik ve Çok Boyutlu Değer Yaratımı

Sürdürülebilir girişimcilik, ekonomik değer oluşturma ötesine geçerek sosyal ve çevresel boyutları eş zamanlı şekilde dikkate alan bir girişimcilik perspektifi şeklinde ele alınmaktadır. Bu yönüyle sürdürülebilir girişimcilik, geleneksel girişimcilikten yalnızca amaçları bakımından değil buna ek olarak karar süreçleri ve öncelikleri açısından da ayrılmaktadır. Ekonomik, sosyal ve çevresel değerlerin beraber gözetilmesi sürdürülebilir girişimcilerin karşılaştıkları belirsizlikleri ve ödünleşmeleri arttırmakta ve girişimcilik sürecini daha karmaşık bir yapıya taşımaktadır (Dean ve McMullen, 2007; Shepherd ve Patzelt, 2011). Literatürde sürdürülebilir girişimcilik, sosyal girişimcilik ve çevresel (ekolojik/yeşil) girişimcilik gibi farklı girişimcilik türlerini kapsayan geniş bir çerçeve içerisinde ele alınmaktadır. Bu bakış açısıyla girişimcilerin sadece piyasa başarısına değil aynı doğrultuda toplumsal fayda ve çevresel sürdürülebilirliğe dönük katkılarına da odaklanmasını gerektirmektedir (Rosário ve ark., 2022; Abbas ve ark., 2025; Crals ve Vereeck, 2005; Tilley ve Young, 2009). Nihayetinde sürdürülebilir girişimcilik, ekonomik olarak ayakta kalma zorunluluğunu korurken, esas amaçlar açısından geleneksel girişimcilikten fark edilir biçimde ayrılmaktadır (Austin ve ark., 2012). Çok boyutlu değer yaratma yaklaşımı, sürdürülebilir girişimcilerin hangi sorunsalları “fırsat” olarak gördüklerini ve bu sorunları nasıl anlamlandırdıklarını doğrudan etkilemektedir dolayısıyla sürdürülebilir girişimcilikte fırsat, sadece ekonomik potansiyele sahip bir düşünceyi değil aynı zamanda sosyal ve çevresel etkenleri beraber içeren bir değer önerisi olarak düşünülmektedir (Rosário ve ark., 2022; Elkington, 1997).

2.2. Sürdürülebilir Girişimcilikte Fırsatın Tanımlanmasına Dönük Modeller

Girişimcilik literatüründe fırsat kavramı, girişim sürecini başlatan ve ilerleten ana unsur olarak kabul edilmektedir. Shane ve Venkataraman'a (2000) göre girişimcilik, fırsatın ya da fırsatların keşfi, değerlendirilmesi ve uygulanması sürecini içermektedir. Fakat sürdürülebilir girişimcilik bağlamıyla fırsatlar, sadece ekonomik bir boşluğun idrakiyle sınırlı değildir. Bunun aksine söz konusu fırsatlar, toplumsal problemler, çevresel sorunlar ve uzun vadeyi içeren etkilerle iç içe geçmiş kompleks problem sahalarından doğmaktadır (Dean ve McMullen, 2007; Eller ve ark., 2020).

Sürdürülebilir girişim fırsatlarının tanımlanmasına dönük ilk sistematik açıklamalardan birisi Shepherd ve Patzelt (2011) tarafından aktarılmıştır. Araştırmacılar, sürdürülebilir girişim fırsatlarının, girişimcilerin; çevresel ve toplumsal sorunlara dönük farkındalıkları, bilgi yönünden birikimleri ve algılanan ekonomik değer faktörlerinin etkileşimiyle ortaya çıktığını öne sürmektedir. Bu modele göre ele alındığında fırsat, bireysel değer yönelimi ile bağlamsal şartların kesişiminde şekillenmektedir.

Muñoz ve Dimov (2015) ise sürdürülebilir girişimcilik sürecini mikro ve makro düzeyde ele almaktadır. Mikro düzeyde girişimcilerin niyetleri, bilişsel süreçleri ve davranışsal niteliklerinin fırsat tanımlama sürecinde belirleyici olduğunu vurgulamaktadır. Araştırmacılar, sürdürülebilir girişimcilikte fırsatın, girişimcinin karşılaştığı problemleri nasıl çerçevelediği ve bu sorunsallara dönük çözüm üretme motivasyonu ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Belz ve Binder (2017), sürdürülebilir girişim fırsatlarının tanımlanmasını ardışık ve alt süreçler üzerinden ele almakta ve söz konusu sürecin sosyal veya çevresel bir problemin fark edilmesiyle başladığını belirtmektedir. Modelle; problem tanımlama, çözümü geliştirme, iş modelini oluşturma ve değeri yaratma aşamaları birbiriyle ilişkili ve geri dönük, beslemeli bir yapı içinde ele alınmaktadır. Bu yönüyle sürdürülebilir girişimcilikte fırsatın durağan değil süreç içerisinde yeniden şekillenen, dönüşebilen bir olgu olduğu gösterilmektedir.

Eller ve arkadaşları (2020), sürdürülebilir girişim fırsatlarının tanımlanmasında girişimcilerin tutumları ve olumsuz sonuçlara dönük farkındalıklarının önemini vurgulamaktadır. Modele göre sürdürülebilir girişimciler, mevcut sistemlerin oluşturduğu çevresel ve sosyal olumsuzlukları idrak ederek bu sorunları azaltmaya dönük çözüm fırsatları geliştirmektedir.

Son olarak O'Shea, Farny ve Hakala (2021), sürdürülebilir girişimcilikte fırsatın gelişimini ekosistem odaklı bir bakış açısıyla ele almakta ve fırsatların; girişimciler, kurumlar ve diğer paydaşlar arasındaki etkileşimler sonucunda zaman içerisinde evrildiğini ileri sürmekte, sürdürülebilir girişim fırsatlarının bağlamsal ve ilişkisel bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır.

Sıralanan modellerin ortak noktası, sürdürülebilir girişimcilikte fırsat tanımlama sürecinin doğrusal olmaması ve girişimcilerin tecrübeleri ile öğrenme mekanizmasına dönük süreçleri ve bağlamsal etkileşimleriyle şekillenmesidir. Bununla beraber söz konusu modellerin sınırlı sayıda ampirik araştırmada ele alınmış olması, literatürde önemli bir boşluğun varlığını sürdürmesine de sebebiyet vermektedir (Hanohov ve Baldacchino, 2018; Piispanen ve ark., 2022; Zhang ve Chen, 2023).

2.3. Girişimci Tavsiyelerinin ve Deneyimin Önemi

Sürdürülebilir girişimcilik çalışmalarının önemli bir bölümünün büyük ölçekli işletmelere odaklandığı ve girişimcilerin bireysel tecrübeleri ve öğrenme süreçlerine odaklanan çalışmaların görece sınırlı kaldığı aktarılmaktadır (Cohen ve Winn, 2007). Tezat biçimde sürdürülebilir girişimcilik süreci, yüksek belirsizlik ve çok faktörlü karar alma gereksinimi sebebiyle girişimcilerin zaman içinde edindikleri tecrübelerden güçlü biçimde etkilenmektedir (Shepherd ve Patzelt, 2011). Literatürde sürdürülebilir girişimcilikle ilgili kavramların derinleştirilmesi ve farklı unsurlarla ilişkilendirilmesi gerekliliğinin doğduğu ifade edilmektedir (Piispanen ve ark., 2022; Zhang ve Chen, 2023). Gast, Gundolf ve Cesinger (2017), sürdürülebilir girişimcilik sahasında nitel araştırmaların kompleks süreçleri anlamada önemli bir potansiyel sunduğunu aktarmaktadır. Buna benzer biçimde Volkmann ve arkadaşları (2021) ise sürdürülebilir girişimcilik araştırmalarında ele alınan faktörlerin çeşitlendirilmesi gerektiğini öne sürmektedir. Sürdürülebilir girişimcilerin bireysel deneyimlerinden hareketle geliştirdikleri yönlendirici tavsiyeler, bu bağlamıyla akademik hem de uygulamalı açıdan anlam taşıyan bir bilgi kaynağı oluşturmaktadır. Deneyim temelli aktarım hususu, sürdürülebilir girişimcilik sürecinin sadece kuramsal modeller üzerinden değil aynı zamanda sahadaki gerçek pratikler üzerinden anlaşılmasına katkı sunmaktadır (Patzelt ve Shepherd, 2011). Bu sebeple girişimci önerilerinin tematik olarak incelenmesi, sürdürülebilir girişimcilikte fırsatın nasıl tanımlandığı, anlamlandırıldığına ilişkin mevcut kuramsal bakış açılarını tamamlayıcı nitelikte bir katkı sunma potansiyelini taşımaktadır.

3. AMAÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmış keşifsel bir çalışmadır. Çalışmada, sürdürülebilir girişimcilik bağlamıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen nitel veriler yeni veya potansiyel sürdürülebilir girişimcilere dönük tavsiyelerin ortaya çıkarılması amacıyla tematik analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Analiz sürecinde, katılımcı ifadelerinde tekrar eden anlam örüntülerinin, ortak vurguların ve kavramsal yapıların sistematik biçimde belirlenmesine odaklanılmıştır. Bu doğrultuda veriler; kodlama, kategorileştirme ve temalaştırma aşamalarından oluşan bütüncül bir analiz süreciyle ele alınmıştır (Braun ve Clarke, 2006). Çalışmanın

metodolojik çerçevesi nitel araştırmalarda keşifsel amaçlı tematik çözümlenmeler için önerilen genel yaklaşımlarla uyumluluk göstermektedir (Creswell, 2019; Creswell ve Poth, 2018).

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, sürdürülebilir girişimcilerin girişimcilik deneyimlerinden hareketle sürdürülebilir girişimcilik yoluna adım atmaya planlayan bireylere dönük olarak hangi önerileri öne çıkardıklarını ortaya koymaktır. Araştırma, sürdürülebilir girişimcilerin deneyim odaklı anlatılarından türeyen önerileri sistematik ve tematik bir çerçeve içinde analiz ederek, sürdürülebilir girişimcilik sürecinin başlangıç aşamalarına ilişkin yönlendirici faktörleri görünür kılmayı amaçlamaktadır.

3.3. Araştırmanın Önemi

Sürdürülebilir girişimcilik literatürü, kavramsal ve kuramsal noktadan gelişmiş olmakla beraber girişim sürecinin bilhassa erken aşamalarında girişimcilerin bireysel tecrübelerinden türeyen pratik bilginin sınırlı olarak ele alındığı bir alan olarak dikkat çekmektedir. Mevcut araştırmaların önemli bir bölümü sürdürülebilir girişimciliği büyük ölçekli işletmeler veya sonuca dönük performans göstergeleri üzerinden incelemekte ve girişimcilerin deneyim temelli bilgi üretmesini ikincil planda bırakmaktadır (Cohen ve Winn, 2007).

Bu açıdan yaklaşıldığında literatürde, sürdürülebilir girişimcilik süreçlerinin derinlikli şekilde idrak edilebilmesi için deneyim yönüne duyarlı nitel araştırmalara ihtiyaç olduğu temelinde açık bilimsel çağrılar bulunmaktadır; Gast, Gundolf ve Cesinger (2017), sürdürülebilir girişimcilik alanında kavramların derinleşmesi gerekliliğini ve nitel araştırmaların bu kompleks süreçleri anlamada önemli bir potansiyel sunduğunu aktarmaktadır. Buna benzer biçimde Volkmann ve arkadaşları (2021), sürdürülebilir girişimcilik araştırmalarında ele alınan unsurların çeşitlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Sürdürülebilir girişim fırsatlarının tanımlanmasına ilişkin kuramsal modellerin sınırlı olması ve bu modellerin ampirik olarak test edilmemiş olması da literatürdeki önemli bir boşluğa işaret etmektedir (Hanohov ve Baldacchino, 2018). Güncel çalışmalar sürdürülebilir girişimcilikte fırsatın ortaya çıkışına ilişkin mikro düzlemli ve deneyim temelli araştırmaların artırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır (Piispanen ve ark., 2022; Zhang ve Chen, 2023). Bu çalışma söz konusu bilimsel çağrılara yanıt vererek sürdürülebilir girişimcilerin tecrübelerinden türeyen tavsiyeleri odağa almakta ve literatüre özgün, pratiğe dayalı bir nitel katkı sunmayı hedeflemektedir.

3.3. Veri Toplama Süreci

Çalışmada kullanılan veriler sürdürülebilir iş modeli uygulayan girişimcilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla elde edilmiştir. Görüşmeler, katılımcıların gönüllülük esasına dayalı katılımı sağlanarak yürütülmüş ve tüm araştırma safhası etik ilkeler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma Kırklareli Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu'nun E-35523585-199-125110 sayılı etik kurul izni kapsamında yürütülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği araştırma katılımcılarının deneyimlerini ve değerlendirmelerini kendi bağlamları içerisinde ayrıntılı ve esnek biçimde ifade edebilmelerine olanak tanınması nedeniyle tercih edilmiştir.

3.4. Veri Analizi

Araştırma verilerinin analizinde tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Tematik analiz, katılımcı ifadeleri içinde tekrar eden örüntülerin ve anlam çerçevelerinin sistematik biçimde ortaya konulmasına olanak tanıyan bir nitel analiz yaklaşımıdır (Braun ve Clarke, 2006). Analiz süreci; veriye aşinalık kazanma, kodlama, kategori ve temaların oluşturulması, temaların gözden geçirilmesi ve temaların adlandırılması aşamalarını içermektedir. Temalar, tematik analiz yaklaşımıyla katılımcıların doğrudan ifadeleriyle elde edilmiştir. Analiz sürecinin sistematik, şeffaf ve izlenebilir biçimde yürütülmesi amacıyla MAXQDA 24 nitel veri analizi yazılımı kullanılmıştır.

3.5. Araştırmacının Konumu

Çalışma sürdürülebilir girişimcilik alanında akademik araştırmalar yürüten bir araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, veri toplama sürecinde katılımcılarla direkt etkileşim kurmuş ve analiz

sürecinde sürdürülebilir girişimcilerin anlatılarını kendi bağlamları içinde anlamlandırmaya özen göstermiştir. Nitel araştırmalarda araştırmacının sürece etkisinin kaçınılmaz olduğu kabul edilmektedir, bu nedenle araştırmacının konumunun açık biçimde ifade edilmesi metodolojik şeffaflığın önemli bir bileşeni olarak görülmelidir (Berger, 2015). Bu yönüyle analiz süreci, araştırmacının öznel yorumlarının veriye aşırı biçimde yön vermesini önlemek amacıyla sistematik biçimde kodlama ve katılımcı ifadelerine dayanan tematik yapılandırma yoluyla yürütülmüştür.

4. BULGULAR

4.1. Araştırma Katılımcılarının Tanımlayıcı Özellikleri

Araştırmadaki tanımlayıcı bulgular, sürdürülebilir girişimcilik alanında faaliyet gösteren girişimcilerin demografik ve bağlamsal özelliklerini ortaya koymak amacıyla oluşturulmuştur. Bu kapsamda katılımcı (sürdürülebilir girişimci) profilleri; yaş, cinsiyet, faaliyet gösterilen sektör, sürdürülebilir girişimin kuruluş yılı gibi değişkenler üzerinden ele alınmıştır.

Katılımcıların belirlenmesinde bazı kriterler belirlenmiştir. Kriterler aşağıda sıralanmıştır.

- Araştırmaya dahil edilen girişimcilerin faaliyetlerinin Elkington (1997) tarafından ortaya konulan üçlü temel yaklaşım (Triple Bottom Line) ile uyumlu olması,
- Katılımcıların Türkiye’de faaliyetlerini sürdüren küçük ve orta ölçekli işletmelerin kurucuları olmaları ve belirli bir şehir ya da sektör sınırlaması olmaksızın sürdürülebilir girişimcilik faaliyetlerini aktif biçimde yürütmeleri,
- Son olarak, retrospektif yanılığın azaltılması ve girişimcilik tecrübelerinin güncel bir perspektifle değerlendirilmesi amacıyla görece yeni kurulan ve faaliyetlerini aktif biçimde sürdüren sürdürülebilir girişimlerin kurucuları olmaları şeklindedir

Araştırmada toplam 16 sürdürülebilir girişimci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcı sayısı, görüşmeler sırasında elde edilen verilerin tekrar etmeye başladığı ve yeni kategorilerin ortaya çıkmadığı, veri doygunluğu (satürasyon) noktasına ulaşılması dikkate alınarak belirlenmiştir.

Araştırma katılımcılarının yaşları 30 ile 52 arasında değişmekte ve çoğunlukla kadın sürdürülebilir girişimcilerden oluşmaktadır. Sürdürülebilir girişimciler; enerji, tarım, tekstil, kozmetik, danışmanlık, temizlik-bakım, cam ve kâğıt gibi dokuz farklı sektörde faaliyet göstermektedir. İşletmelerin kuruluş yıllarının 2017–2023 aralığında yoğunlaştığı görülmektedir, bu durum katılımcıların görece erken aşamada fakat aktif olarak faaliyet gösteren sürdürülebilir girişimlere sahip olduklarını göstermektedir. Bu bağlamda araştırmaya katılan sürdürülebilir girişimcilere ilişkin tanımlayıcıyı bilgiler Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1: Araştırma Katılımcıları

	Girişimci	Yaş	Cinsiyet	Sektör	Kuruluş Yılı	Kuruluş Yeri
1	Ezgi Hanım	38	Kadın	Enerji	2022	İzmir
2	Bengisu Hanım	31	Kadın	Tekstil	2021	Eskişehir
3	Serpil Hanım	35	Kadın	Kozmetik	2020	İstanbul
4	Büşra Hanım	32	Kadın	Tarım	2022	İstanbul
5	Oğuz Bey	33	Erkek	Tarım	2019	İstanbul
6	Edip Bey	33	Erkek	Tekstil	2019	İstanbul
7	Tuğçe Hanım	34	Kadın	Cam	2023	İstanbul
8	Asya Hanım	30	Kadın	Temizlik-Bakım	2022	İstanbul
9	Gamze Hanım	41	Kadın	Temizlik	2022	İstanbul
10	Gülin Hanım	51	Kadın	Danışmanlık	2020	İstanbul
11	Yasemin Hanım	52	Kadın	Danışmanlık	2020	Konya
12	Adnan Bey	36	Erkek	Kâğıt	2023	İstanbul
13	Orçun Bey	42	Erkek	Enerji	2022	İstanbul
14	Cem Bey	49	Erkek	Kâğıt	2017	İstanbul
15	Melih Bey	36	Erkek	Tarım	2022	İstanbul

16	Emine Hanım	42	Kadın	Tekstil	2020	Aydın
----	-------------	----	-------	---------	------	-------

Tablo 1’de sunulan katılımcı profili incelendiğinde, sürdürülebilir girişimcilerin farklı sektörlerde faaliyet göstermelerine rağmen benzer şehir ve kuruluş yıllarına sahip oldukları görülmektedir. Katılımcılar çoğunlukla küçük ve orta ölçekli işletmelerin kurucuları olarak değerlendirilebilir niteliktedir. Tanımlayıcı bulgularla ortaya konulan bağlamdan hareketle çalışmanın devamında sürdürülebilir girişimcilerin deneyimlerine dayalı biçimde geliştirdikleri öneriler, tematik analiz yoluyla incelenmiş ve bu önerilerin hangi ortak temalar altında yoğunlaştığı ortaya çıkarılmıştır. Söz konusu temalar başlıklar halinde sıralanmış ve açıklanmıştır.

4.2. Araştırmanın Temaları

Tema 1: Pazar-Ürün ve Görünürlük Stratejisi

Pazar-ürün ve görünürlük stratejisi teması, sürdürülebilir girişimcilerin yeni girişimcilere dönük önerilerinde, fırsatın tanımlanması ve hayata geçirilmesi sürecinde pazarın ve müşterinin doğru bir şekilde okunmasının, sunulan ürün ya da hizmet çözümünün net biçimde tanımlanmasının ve girişimin görünür kılınmasına dönük stratejik iletişim faaliyetlerinin belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Görüşmelerde bilhassa müşteri beklentilerinin ve pazar mekanizmasına dönük dinamiklerinin analiz edilmesinin, ürünün doğru konumlandırılması ve değer önerisinin verimli şekillendirilmesi açısından esas bir başlangıç noktası olarak vurgulandığı görülmektedir.

Tablo 2: Pazar-Ürün ve Görünürlük Stratejisi Teması Bulguları

Tema	Kategori	Kod ve Frekansları	Kategori Frekansı	Tema Frekansı
Pazar-Ürün Görünürlük Stratejisi	Müşteri ve Pazar Okuması	Müşteri (23), Müşteriler (4), Müşterilerin (3), Pazar (3), Piyasada (9), Piyasaya (7), Piyasa (6), İhtiyaç (5), İhtiyacı (3)	63	246
	Ürün ve Çözüm Tasarımı	Ürün (55), Ürünler (10), Cihaz (11), Cihazlar (7), Sistem (10), Çözüm (5), Fark (6), Fiyat (4)	108	
	Görünürlük ve Pazarlama	Pazarlama (26), Reklam (18), Tanıtım (12), Haber (10), Medya (5), Tv (4)	75	

Tablo 2’de yer alan bulgular, sürdürülebilir girişimcilerin önerilerinde “ürün”, “müşteri” ve “pazar/piyasa” kavramlarının yüksek frekansla tekrarlandığını aynı zamanda pazarlama, reklam ve tanıtım gibi görünürlük odaklı faktörlerin, girişimin sürdürülebilirliği açısından tamamlayıcı bir stratejik bileşen olarak ele alındığını göstermektedir. Bu doğrultuda tema, potansiyel girişimcilere yönelik olarak sadece teknik veya yenilikçi bir ürün geliştirilmesinin yeterli bulunmadığını aynı zamanda ürünün, hedef müşteri kitlesiyle uyumlu biçimde konumlandırılması ve etkili iletişim kanalları vasıtasıyla görünür kılınmasının kritik bir gereklilik olduğunu ortaya koymaktadır.

Tema 2: Öğrenme ve Yetkinlik Geliştirme

Öğrenme ve yetkinlik geliştirme teması; girişimcilerin yeni girişimcilere dönük önerilerinde, sürekli öğrenme, araştırma ve merak etme temelli yaklaşım ile bilgi ve kaynağa dönük araştırma okuryazarlığının geliştirilmesi gerekliliğine yönelik güçlü bir vurguyu ortaya koymaktadır. Görüşmelerde girişimcilik sürecinin statik bir bilgi setiyle yürütülemeyeceği, bunun aksine değişen pazar dinamikleri, teknolojik gelişmeler (dönüşüm ve değişimler) ve sektörel farklılıklar karşısında girişimcinin kendini sürekli güncellemesini zorunlu kılan bir öğrenme süreci olduğu aktarılmaktadır.

Tablo 3: Öğrenme ve Yetkinlik Geliştirme Teması Bulguları

Tema	Kategori	Kodlar	Kategori Frekansı	Tema Frekansı
	Araştırma ve Merak	Araştırma (9), Araştırmak (3), Merak (5), Meraklı (2), Bilgi (14)	33	118

Öğrenme ve Yetkinlik Geliştirme	Eğitim ve Kaynak Kullanımı	Eğitim (26), Eğitimler (14), Üniversite (5), Üniversitedeki (10), Okul (7), Teori (2), Youtube (2), Kaynak (3), Kaynaklı (11), Cv (5)	85	
---------------------------------	----------------------------	---	----	--

Tablo 3'te sıralanan bulgular incelendiğinde, araştırma, merak, eğitim, bilgi ve kaynaklara erişim ile ilişkili kodların anlamlı bir yoğunluk gösterdiği görülmektedir. Bu husus sürdürülebilir girişimcilerin önerilerinde, sezgisel kararların ötesine geçen aynı zamanda eğitsel veriye dayalı, öğrenmeye açık ve sistematik bir yetkinlik geliştirme anlayışının öne çıktığını göstermektedir. Tema kapsamında elde edilen bulgular, potansiyel girişimcilere sadece mevcut bilgiyle hareket etmek yerine bilgi üretme, doğru kaynakları diğerlerinden ayırt edebilme ve öğrenmeyi sürdürülebilir girişimcilik sürecinin süreklilik arz eden bir parçası olarak konumlandırma yönünde bir yol haritası sunmaktadır.

Tema 3: Kaynak ve Desteklere Erişim

Kaynak ve desteklere erişim teması, sürdürülebilir girişimcilerin potansiyel sürdürülebilir girişimcilere dönük tavsiyelerinde finansal kaynaklara ulaşabilme, maliyet yönetimi ve kurumsal destek mekanizmalarıyla etkileşime geçme konularının belirleyici bir yerde olduğunu ortaya koymaktadır. Görüşmelerde, girişimcilik sürecinin sadece fikir ve motivasyonla sürdürülebilir olmadığı bilhassa erken safhalarda finansman ihtiyacının ve söz konusu ihtiyacın nasıl karşılanacağını stratejik bir mesele olarak ele alındığı ifade edilmiştir.

Tablo 4: Kaynak ve Desteklere Erişim Teması Bulguları

Tema	Kategori	Kodlar	Kategori Frekansı	Tema Frekansı
Kaynak ve Desteklere Erişim	Finansman ve Maliyet Yönetimi	Yatırım (36), Yatırımcı (15), Finans (13), Finansı (3), Finansal (6), Finansmana (2), Para (13), Maliyet (12), Maliyeti (5), Maliyetler (3), Sermayem (4), Kredi (3)	115	165
	Destek Programları ve Danışmanlık	Destek (15), Kosgeb (11), Başvurdum (2), Danışmanlık (18), Danışmanlığımı (2), Danışmanlığı (2)	50	

Tablo 4'te yer alan bulgular incelendiğinde; destek, finansman, maliyet, yatırım ve sıklıkla KOSGEB ile ilişkili kodların yüksek frekanslarla tekrarlanarak aktarıldığı görülmektedir. Bu husus sürdürülebilir girişimcilerin önerilerinde, kamusal desteklerin ve danışmanlık mekanizmalarının bir fırsat alanı ve yönetilmesi gereken komplike süreçler olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Araştırma katılımcıları, desteklere erişimin kendiliğinden gelişen, otomatik bir kazanım olmadığını, başvuruya ilişkin prosedürel süreçleri, aynı zamanda mevzuatın ve kurumsal beklentilerin iyi okunmasının gerekliliğini ifade etmektedir. İlgili temada ortaya çıkan bulgular, potansiyel sürdürülebilir girişimcilere sadece finansal destek arayışına yönelmeleri değil bununla beraber destek mekanizmalarını analiz etmeleri, maliyet ve fayda dengesini gözetmeleri ve bilhassa dış destekleri iş modeline entegre etme noktasında bağımlılık yaratmayacak bir yaklaşım geliştirmeleri gerekliliğine işaret etmektedir.

Tema 4: Uygulama Disiplini ve Dayanıklılık

Uygulama disiplini ve dayanıklılık teması, sürdürülebilir girişimcilerin, potansiyel girişimcilere dönük önerilerinde uygulama sürecinin disiplinli biçimde yürütülmesi, zaman ve süreç yönetimiyle belirsizlikler karşısında katılık/dayanıklılık geliştirilmesi gerekliliğini öne çıkarmaktadır. Görüşmelerde, girişimcilik aksiyonlarının sadece doğru bir fikir veya kaynağa erişimle değil bu unsurların sahada yer alarak planlı ve süreklilik gösteren bir uygulama disipliniyle hayata geçirilmesi ve bunun yürütülmesiyle anlam kazandığı vurgulanmaktadır.

Tablo 5: Uygulama Disiplini ve Dayanıklılık Teması Bulguları

Tema	Kategori	Kodlar	Kategori Frekansı	Tema Frekansı
------	----------	--------	-------------------	---------------

Uygulama Disiplini ve Dayanıklılık	Süreç ve Zaman Yönetimi	Süreç (19), Süreçleri (4), Zaman (11), Zamanda (3), Aşama (2), Uzun (22), UzunVade(4), Devam (3)	68	123
	Takip ve İletişim	Takip (36), İletişim (9), FollowUp (3), Riskli (3), İnatçı (2), Azimle (2)	55	

Tablo 5’te yer alan bulgular; zaman, süreç, takip, iletişim, risk, azim ve inat gibi kodların birlikte anlamlı biçimde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu husus sürdürülebilir girişimcilerin önerilerinde girişim sürecinin doğrusal ve öngörülebilir şekilde bir ilerleme sunmadığı bunun aksine tekrar eden denemeleri, gecikmeleri ve uyum gerektiren safhaları içerdiği yönündeki ortak bir görüş deneyimini yansıtmaktadır. Araştırma katılımcıları, erken aşamalarda karşılaşılmış olan belirsizliklerin özellikle istikrarlı-ısrarlı takip, sürekli iletişim-etkileşim ve “asla vazgeçme” tutumuyla yönetilebileceğini ifade etmektedir. Söz konusu temada elde edilen bulgular; potansiyel sürdürülebilir girişimcilere dönük olarak kısa vadeli beklentilerden kaçınmaları, süreci bazen zamana yayarak öğrenmeye açık biçimde yönetmeleri ve uygulama safhasında karşılaşılan zorlukları sürdürülebilir girişimin doğal bir parçası olarak değerlendirmeleri gerekliliğini ortaya koymaktadır. Burada bilhassa uygulama disiplini ve psikolojik dayanıklılık, sürdürülebilir girişimcilik yolculuğunun devamlılığı açısından temel bir öneri olarak konumlanmaktadır.

Tema 5: Sürdürülebilirlik ve Etik Sorumluluk

Sürdürülebilirlik ve etik sorumluluk teması, sürdürülebilir girişimcilerin, potansiyel sürdürülebilir girişimcilere dönük önerilerinde, sürdürülebilirlik perspektifinin sadece söyleme dayalı soyut bir iddia olarak değil buna tezat biçimde çevresel ve sosyal boyutlarıyla somut sorumluluk alanları üzerinden temellendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Görüşmelerde, sürdürülebilirlik çoğu zaman çevresel etkiyi-baskıyı azaltma, döngüsel üretim anlayışına odaklanma ve kaynak kullanımının yeniden düşünülmesi veya tasarlanması bağlamında ele alınmakta ve bu çerçevede, sosyal ve etik sorumluluklarla bütünlük biçimde aktarılmaktadır.

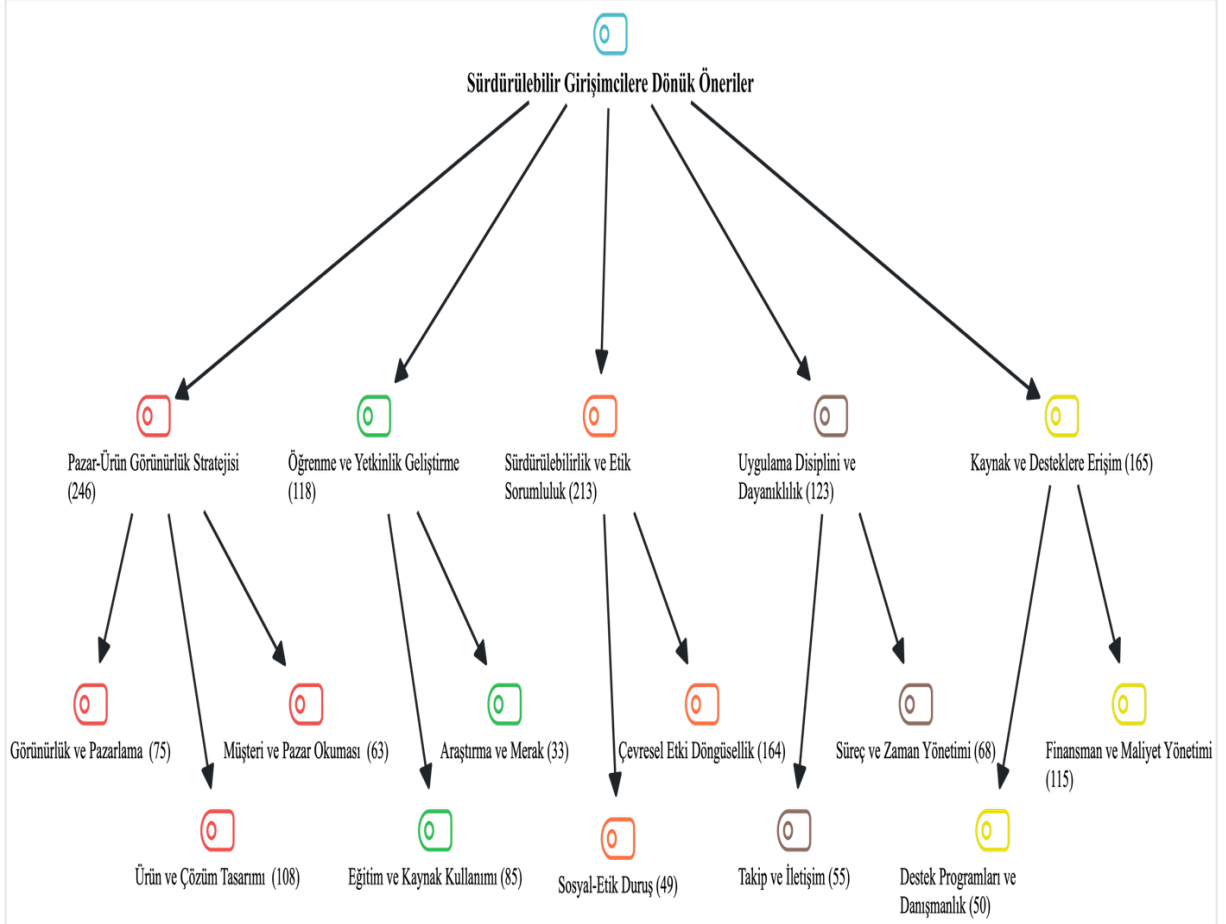
Tablo 6: Sürdürülebilirlik ve Etik Sorumluluk Teması

Tema	Kategori	Kodlar	Kategori Frekansı	Tema Frekansı
Sürdürülebilirlik ve Etik Sorumluluk	Çevresel Etki Döngüsellik	Sürdürülebilirlik (36), Sürdürülebilir (15), Çevre (7), Karbon (4), Geri Dönüşüm (65), Plastik (21), Atık (4), Enerji (12)	164	213
	Sosyal-Etik Duruş	Sosyal (13), Etik (2), Sorumluluk (6), Adil (2), Ücret (2), Çocuk (11), Toplum (3), Sağlık (4), Güvenlik (6)	49	

Tablo 6’da yer alan bulgular; sürdürülebilirlik, çevre, karbon, plastik, geri dönüşüm ve etik gibi kodların beraber ve anlamlı yüksek yoğunlukla kullanıldığını göstermektedir. Bu husus, sürdürülebilir girişimcilerin sürdürülebilirlik konusundaki önerilerini tekil, çevresel uygulamalarla sınırlamadıklarını buna tezat olarak üretim sürecinden tedarik zincirine aynı zamanda ürün tasarımından tüketiciye sunulan değere kadar uzanan bütüncül ve sitemli bir yaklaşımı benimsediklerini ortaya koymaktadır.

Araştırma katılımcıları, sürdürülebilirliğin kısa vadeli maliyetler üzerinden ele alınmasını değil, uzun vadeli, toplumsal-sosyal ve çevresel etkiler üzerinden değerlendirilmesi gerekliliğini özellikle vurgulamaktadır. Söz konusu tema kapsamında elde edilen bulgular, potansiyel sürdürülebilir girişimcilere dönük olarak etik ve çevresel sorumlulukların sürdürülebilir girişimin çekirdek iş modeliyle uyumlu biçimde tasarlanmasının, sadece sosyal fayda üretmek açısından değil ek olarak girişimin meşruiyeti, güvenilirliği- güven tesis etmesi- ve uzun vadeli ekonomik sürdürülebilirliği açısından da kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Bu doğrultudan bakıldığında sürdürülebilirlik, girişimcilik sürecinde ikincil bir tercih biçiminde değil başat ve stratejik bir yönelim olarak konumlandırılmaktadır.

Temaların aktarılmasının nihayetinde analiz safhasını bütünleşik olarak göstermek adına bir yapı oluşturulmuştur. Söz konusu yapı, görüşme verilerinin MAXQDA 2024 nitel veri analiz programı kullanılarak sistematik biçimde çözümlenmesi sonucunda elde edilmiştir. Analiz sürecinde sürdürülebilir girişimcilerin, potansiyel sürdürülebilir girişimcilere dönük önerilerini yansıtan ifadeler kelime düzeyinde kodlanmış, benzer kodlar kategoriler altında birleştirilmiş ve kategoriler arası ilişkiler dikkate alınarak üst temalara ulaşılmıştır. MAXQDA'nın görsel araçlarında yer alan hiyerarşik alt kod model gösterimi, veriler arasındaki yapısal ilişkilerin izlenmesini ve bulguların bütüncül bir tabloda sunulmasını mümkün kılmaktadır. Aşağıda yer alan Şekil 1 ve devamında aktarılan kod bulutu, analiz sürecinde elde edilen tematik yapının görsel bir bileşkesini sunmaktadır.



Şekil 1: MAXQDA Hiyerarşik Kod Modeli

Hiyerarşik kod modelini takiben görüşme verilerinin kelime düzeyinde çözümlenmesi sonucunda elde edilen kodların dağılımını sistemli ve bütüncül biçimde yansıtmak amacıyla bir kod bulutu oluşturulmuştur. Burada Şekil 2; MAXQDA 2024 yazılımı kullanılarak, sürdürülebilir girişimcilerin potansiyel sürdürülebilir girişimcilere dönük önerilerinde öne çıkan kavramların frekanslarıyla birlikte görsel bir özetini sunmaktadır.

2024; Sarma ve ark., 2022). Elde edilen bulgu, Muñoz ve Dimov (2015)'un girişimcinin bilişsel ve davranışsal süreçlerini odağa alan yaklaşımıyla uyumludur. Fakat buna ek olarak çalışma, öğrenme sürecini sadece bireysel ve bilişsel bir kapasite olarak almak yerine, sürdürülebilir girişimciler tarafından fırsat tanımlama ve uygulama sürecinde potansiyel sürdürülebilir girişimcilere aktif biçimde aktarılan bir tavsiye hattı olarak ele alınmaktadır.

Kaynak ve Desteklere Erişim teması, sürdürülebilir girişimcilikte fırsatın tanımlanmasının, hayata geçirilmesinin kurumsal ve finansal bağlamdan bağımsız ele alınamayacağını bunun düşünülmemeyeceğini göstermektedir. Söz konusu bulgular, kamu alanındaki destekleri ve danışmanlık mekanizmalarının sürdürülebilir girişimciler tarafından bir fırsat ve yönetilmesi gereken komplike bir süreç olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır (Şen, 2024). Söz konusu sonuç, O'Shea, Farny ve Hakala'nın (2021) ekosistem temelli yaklaşımıyla örtüşmektedir ek olarak deneyim temelli önerilerin merkeze alındığı mikro düzeyli bir katkı sunmaktadır.

Uygulama Disiplini ve Dayanıklılık teması, literatürde sıklıkla ihmal edilen fakat sahada belirleyici olan bir boyuta işaret etmektedir. Burada sürdürülebilir girişimcilikte fırsatın tanımlanmasının doğrusal bir süreç olmadığını aksine belirsizlik, gecikme ve tekrar eden denemelerle şekillendiğini göstermektedir. Bu husus Belz ve Binder'in (2017) fırsatın süreç içinde yeniden şekillendiğini vurgulayan yaklaşımıyla örtüşmektedir. Fakat buna ek olarak çalışmada ilgili süreç sürdürülebilir girişimcilerin potansiyel sürdürülebilir girişimcilere; dayanıklılık, takip ve vazgeçmeme yönündeki açık tavsiyeleri üzerinden ele alınmakta, teorik modellerin ötesinde pratik bir içgörü aktarılmaktadır.

Son olarak *Sürdürülebilirlik ve Etik Sorumluluk teması*, sürdürülebilir girişimcilikte fırsatın sadece çevresel bir iddia değil aynı zamanda sosyal, toplumsal ve etik sorumluluklarla bütünleşik bir değer önerisi olarak tasarıldığını göstermektedir. İlgili bulgu, Dean ve McMullen (2007) ile Shepherd ve Patzelt'in (2011) çok boyutlu değer yaratımı yaklaşımıyla güçlü biçimde örtüşmektedir. Bununla beraber çalışma, sürdürülebilirlik iddiasının sürdürülebilir girişimciler tarafından somut uygulama alanları (geri dönüşüm, karbon, plastik kullanımı, çocuk ve toplum vurguları) üzerinden temellendirildiğini göstererek literatüre ampirik derinlik kazandırmaktadır.

Genel bir sentezle bu çalışma, sürdürülebilir girişimcilikte fırsat tanımlama literatüründe sıklıkla dile getirilen daha fazla bağlam temelli ve deneyime dayalı araştırma ihtiyacına (Hanohov ve Baldacchino, 2018; Piispanen ve ark., 2022; Zhang ve Chen, 2023) doğrudan yanıt vermektedir. Elde edilen bulgular, mevcut teorik modellerle örtüşen unsurlar sunmakla beraber fırsatın, deneyimlerin aktarımı ve öneri dili üzerinden nasıl yapılandırıldığını ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, sürdürülebilir girişimcilerin kendi deneyimlerinden hareketle potansiyel sürdürülebilir girişimcilere sundukları önerileri analiz ederek, sürdürülebilir girişimcilikte fırsatın nasıl tanımlandığına dönük deneyim temelli bir çerçeve sunmayı amaçlamıştır. Çalışmada elde edilen bulgular, sürdürülebilir girişimcilikte fırsatın sadece çevresel veya sosyal bir problemin fark edilmesiyle değil bununla beraber pazar-ürün uyumu, öğrenme süreçleri, kaynaklara erişebilme, uygulama disiplini ve sürdürülebilir etik sorumluluk gibi çok boyutlu unsurların etkileşimiyle oluştuğunu göstermektedir. Çalışmanın temel katkılarından biri, sürdürülebilir girişimcilikte fırsat tanımlama sürecini sürdürülebilir girişimci önerileri üzerinden ele alarak, literatüründe ağırlıklı olan kuramsal modellerle açıklanan bir alanı, deneyim temelli bir perspektifle zenginleştirmesidir. Bu yönüyle çalışma sürdürülebilir girişimciler arasında aktarılan ve öğrenilen pratik bir bilgi alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular, sürdürülebilir girişimci adayları için deneyim temelli bir kılavuz sunarken, politikacılar ve destek mekanizmaları açısından da girişimcilerin gerçek ihtiyaçlarını anlamaya dönük ipuçları sağlamaktadır. Çalışma; sürdürülebilir girişimcilerin deneyimlerinden hareketle, potansiyel girişimcilere dönük beş temel öneri setini bütüncül bir çerçeve altında ortaya koymaktadır. Bulguların sentezlenmesiyle geliştirilen söz konusu yapı; pazar-ürün görünürlüğü, öğrenme ve yetkinlik geliştirme, kaynak ve desteklere erişim, uygulama disiplini ve dayanıklılık, sürdürülebilirlik ve etik sorumluluk temalarından oluşmaktadır. Şekil 3'te sunulan bu deneyim temelli öneri seti, sürdürülebilir girişimcilik yolculuğuna çıkmayı hedefleyen potansiyel girişimciler için bir hareket noktası özelliği oluşturabilir mahiyettedir.



Şekil 3: Sürdürülebilir Girişimci Öneri Seti

Çalışmanın nitel yapısı ve belirli bir bağlamda yürütülmüş olması dolayısıyla bulguların genellenebilirliği sınırlıdır. Gelecek araştırmalarda, farklı ülke ve farklı girişim-sürdürülebilir girişim türlerinde benzer deneyim temelli analizler gerçekleştirilmesi, elde edilen ana temaların karşılaştırılmasına ve teorik çerçevenin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca nicel ve karma yöntemli araştırmalarda söz konusu temaların girişim başarısı üzerindeki etkilerinin test edilmesi, sürdürülebilir girişimcilik literatürüne önemli bir açılım sunabilir. Bu doğrultudaki gelecek araştırmacılar için öneriler aşağıda sıralanmıştır.

Araştırma Önerileri

- Sürdürülebilir girişim fırsatlarının tanımlanmasında sektörlere göre farklı faktörlerin etkisinin incelenmesi.
- Türkiye’de, sürdürülebilir ürün veya hizmetlere dönük sağlanan desteklerin yeni girişimlerin ortaya çıkmasına olan etkisinin araştırılması.
- Mentorluk ve danışmanlık desteklerinin, girişimcilerin sürdürülebilir girişim fırsatlarını tanımlama süreçlerine katkısının nitel çalışmalarla incelenmesi.
- Türkiye’de *greenwashing* uygulamalarının sürdürülebilir girişimcilik bağlamında incelenmesi.
- Türkiye’de faaliyet gösteren sürdürülebilir işletmelerin iş modellerinin çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlar açısından değerlendirilmesi.
- Türkiye’de kadın girişimcilerin sürdürülebilirlik yönelimlerini belirleyen faktörlerin analiz edilmesi.

Kaynaklar

Abbas, M. H., Mahmood, A., & Khan, S. (2025). Decoding Sustainable Entrepreneurship: Current Research and Future Directions. *Journal of Industry, Competition and Trade*.

- Austin, J., Stevenson, H., & Wei-Skillern, J. (2012). Social and Commercial Entrepreneurship: Same, Different, or Both? *Revista de Administração*, 47(3), 370-384.
- Belz, F. M. & Binder, J. K. (2017). Sustainable Entrepreneurship: A Convergent Process Model, *Business Strategy and The Environment*, 26(1), 1-17.
- Berger, R. (2015). Now I See It, Now I Don't: Researcher's Position and Reflexivity in Qualitative Research. *Qualitative Research*, 15(2), 219–234.
- Bischoff, K. & Volkmann, C. K. (2018). Stakeholder Support for Sustainable Entrepreneurship—a Framework of Sustainable Entrepreneurial Ecosystems, *International Journal of Entrepreneurial Venturing*, 10(2), 172-201.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using Thematic Analysis in Psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Brown, L. R. (2006). *Plan B 2.0 Rescuing A Planet Under Stress and A Civilization in Trouble*. New York: Norton.
- Brundtland, G. H. (1987). Our Common Future: Report of The World Commission on Environment and Development. *UN-Dokument A/42/427*. Cenevre.
- Chirico, F., Sharma, P., Nordqvist, M., & Chrisman, J. J. (2024). Entrepreneurial Decision-Making Under Uncertainty and Competing Goals. *Strategic Entrepreneurship Journal*.
- Cohen, B. (2006). Sustainable Valley Entrepreneurial Ecosystems, *Business Strategy and The Environment*, 15(1), 1-14.
- Cohen, B. & Winn, M. I. (2007). Market Imperfections, Opportunity and Sustainable Entrepreneurship, *Journal of Business Venturing*, 22(1), 29-49.
- Crals, E. & Vereeck, L. (2005). The Affordability of Sustainable Entrepreneurship Certification for SMEs, *The International Journal of Sustainable Development World Ecology*, 12(2), 173-183.
- Creswell, J. W. (2019). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches* (3rd ed.). Sage.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches* (4th ed.). Sage.
- Dean, T. J. & McMullen, J. S. (2007). Toward A Theory of Sustainable Entrepreneurship: Reducing Environmental Degradation Through Entrepreneurial Action, *Journal of Business Venturing*, 22(1), 50-76.
- Diepolder, C. S., Weitzel, H., & Huwer, J. (2024). Exploring The Impact of Sustainable Entrepreneurial Role Models on Opportunity Recognition For Sustainable Development. *Sustainability*, 16(4), 1484.
- Eller, F. J., Gielnik, M. M., Wimmer, H., Thölke, C., Holzapfel, S., Tegtmeier, S., & Halberstadt, J. (2020). Identifying Business Opportunities For Sustainable Development: Longitudinal and Experimental Evidence Contributing To The Field of Sustainable Entrepreneurship. *Business Strategy and the Environment*, 29(3), 1387-1403.
- Elkington, J. (1997). The Triple Bottom Line. *Environmental management: Readings and cases*, 2(1997), 49-66.
- Fidlerová, H., Stareček, A., Vraňáková, N., & Cagaňová, D. (2022). Sustainable Entrepreneurship For Business Opportunity Development in The Context of Sustainable Development Goals. *Energies*, 15(3), 849.
- Gast, J., Gundolf, K. & Cesinger, B. (2017). Doing Business in a Green Way: a Systematic Review of the Ecological Sustainability Entrepreneurship Literature and Future Research Directions, *Journal of Cleaner Production*, 147, 44-56.

- Hall, J. K., Daneke, G. A. & Lenox, M. J. (2010). Sustainable Development and Entrepreneurship: Past Contributions and Future Directions, *Journal of Business Venturing*, 25(5), 439-448.
- Hanohov, R. & Baldacchino, L. (2018). Opportunity Recognition in Sustainable Entrepreneurship: an Exploratory Study, *International Journal of Entrepreneurial Behavior ve Research*, 24(2), 333-358.
- Muñoz, P. & Dimov, D. (2015). The Call of The Whole in Understanding the Development of Sustainable Ventures, *Journal of Business Venturing*, 30(4), 632-654.
- O'Shea, G., Farny, S. & Hakala, H. (2021). The Buzz Before Business: a Design Science Study of A Sustainable Entrepreneurial Ecosystem, *Small Business Economics*, 56(3), 1097-1120.
- Patzelt, H. & Shepherd, D. A. (2011). Recognizing Opportunities for Sustainable Development, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(4), 631-652.
- Piispanen, V. V., Suokas, S. T., Henttonen, K., & Lehtimäki, H. (2022). Sustainable Circular Economy in The Wood Construction Industry: A Business Opportunity Perspective. *South Asian Journal of Business And Management Cases*, 11(1), 27-34.
- Rosário, A. T., Raimundo, R., & Cruz, A. M. (2022). Sustainable Entrepreneurship: A Literature Review. *Sustainability*, 14(9), 5556.
- Reinecke, P. C., Küberling-Jost, J. A., Wrona, T., & Zapf, A. K. (2023). Towards A Dynamic Value Network Perspective of Sustainable Business Models: The Example of RECUP. *Journal of Business Economics*, 93(4), 635-665.
- Sarma, S., Sunny, S. A., & Marimuthu, M. (2024). Factors Influencing Sustainable Opportunity Recognition and Exploitation. *Strategic Organization*.
- Shane, S. & Venkataraman, S. (2000). The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research, *Academy of Management Review*, 25(1), 217-226.
- Shepherd, D. A. & Patzelt, H. (2011). The New Field of Sustainable Entrepreneurship: Studying Entrepreneurial Action Linking What Is to Be Sustained With What Is to Be Developed, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(1), 137-163.
- Şen, O. (2024). Profesyonel Danışmanların Gözünden KOBİ Rehberliği ve Teknik Danışmanlık Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: Nitel Bir Araştırma. *Turkish Studies-Economics, Finance, Politics*, 19(3).
- Tilley, F. & Young, W. (2009). Sustainability Entrepreneurs: Could They Be The True Wealth Generators of the Future?, *Greener Management International*, 55(1), 79-92.
- Volkman, C., Fichter, K., Klofsten, M., & Audretsch, D. B. (2021). Sustainable Entrepreneurial Ecosystems: An Emerging Field of Research. *Small Business Economics*, 56(3), 1047-1055.
- Zhang, H. & Chen, H. (2023). Sustainable Entrepreneurship Out of Entrepreneurial Opportunity Identification: The Mediating Role of Psychological Capital, *Frontiers in Psychology*, 14, 1129855.

Research Article

Sürdürülebilir Girişimcilikte Fırsat Tanımlamanın Deneysel Kodları

Experiential Codes for Opportunity Identification in Sustainable Entrepreneurship

Onur ŞEN

Öğr. Gör., Kırklareli Üniversitesi

Tıbbi Hizmetler ve Teknikler

onursen@klu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-2278-4235>

Extended Abstract

Purpose

Sustainable entrepreneurship, an entrepreneurial approach that aims to produce innovative solutions to environmental and social problems, has gained increasing importance in recent years, both in academic literature and in practice. Global issues such as the climate crisis, resource scarcity, environmental degradation, and social inequalities necessitate that entrepreneurship be approached not only with the aim of creating economic value but also with a sense of social and environmental responsibility. In this context, sustainable entrepreneurship offers a multidimensional value creation perspective that distinguishes it from traditional entrepreneurial approaches. However, in the sustainable entrepreneurship literature, there is relatively limited discussion of how entrepreneurs define sustainable opportunities, how they interpret these opportunities through experiential and cognitive processes, and what kind of recommendations they offer to new entrepreneurs based on these processes. A significant portion of existing studies focus on conceptual dimensions such as sustainable entrepreneurship intention, individual values, ethical orientations, environmental sensitivity, or ecosystem conditions. While these studies make important contributions to explaining why sustainable entrepreneurship emerges and what factors fuel it, the practical guidance distilled from the experiences of sustainable entrepreneurs themselves often remains in the background. However, the practice of sustainable entrepreneurship, due to dynamics such as uncertainty, limited resources, and long-term impacts, carries a high level of guidance need for new entrepreneurs. The main objective of this study is to reveal how sustainable entrepreneurship opportunities are identified based on the experiences of sustainable entrepreneurs and what recommendations are offered to new entrepreneurs regarding this opportunity identification process. The research addresses the opportunity recognition processes of sustainable entrepreneurs not by reducing them to individual intuition or a value-based approach, but through the interaction of multidimensional elements such as market knowledge, product and value proposition, learning processes, access to resources, implementation discipline, and ethical responsibility. In this respect, the study aims to contribute an experience-based, holistic, and application-oriented perspective to the sustainable entrepreneurship literature.

Method

The research is an exploratory study designed within the framework of a qualitative research approach. The data used in the study were obtained through semi-structured interviews with entrepreneurs implementing sustainable business models. The semi-structured interview technique was preferred because it allows participants to express their sustainable entrepreneurship experiences in detail within their own contexts. The interviews were conducted with the voluntary participation of the participants and were carried out under the approval of the ethics committee. A total of 16 sustainable entrepreneurs

operating in different sectors were interviewed as part of the research. Participants consisted of entrepreneurs who developed sustainability-focused business models in various fields such as energy, agriculture, textiles, cosmetics, cleaning and maintenance, glass, paper, and consulting. This sectoral diversity provided an important analytical advantage in revealing that sustainable entrepreneurship opportunities are not specific to a single sector; rather, they are shaped by similar dynamics in different contexts. This made it possible to evaluate common patterns and sector-specific differences together in defining sustainable entrepreneurship opportunities. Thematic analysis was used to analyze the interview data. During the analysis process, the interview texts were first examined in detail at the word level; expressions that appeared more than once, were contextually meaningful, and directly related to the research question were identified as codes. Expressions that were singular and lacked contextual integrity were excluded from the analysis. Codes with similar meanings were grouped under categories, taking into account their semantic integrity; higher-level themes were created by considering the relationships between the categories. MAXQDA 24 pro qualitative data analysis software was used to ensure the analysis process was systematic, transparent, and traceable. The coding and theme development process was based solely on the interview data; no external theoretical framework was directly imposed. This approach ensured that themes derived directly from the experiences of sustainable entrepreneurs were identified.

Findings

The analysis findings show that the sustainable entrepreneurs' suggestions regarding opportunity recognition processes are concentrated around five main themes. The first theme is shaped under the heading of market-product and visibility strategy. Participants emphasize that evaluating a sustainable idea as an opportunity on its own is not sufficient; this idea must be integrated with customer needs, market expectations, and the concrete value offered by the product. Sustainable entrepreneurs state that the opportunity recognition process develops in constant interaction with the real dynamics of the market rather than being an abstract ideal. In this context, market analysis, customer contact, and clarification of the product's value proposition emerge as critical elements. Furthermore, visibility, communication, and promotional activities are seen as decisive in making sustainable opportunities understandable and accessible. The second theme emerges with a focus on learning and competency development. Findings show that sustainable entrepreneurs view the opportunity recognition process not as a static moment of decision, but as an ongoing learning activity. The research reveals that access to information, sector monitoring, research, and curiosity play a critical role in identifying sustainable opportunities. Participants emphasize that opportunities in sustainable entrepreneurship are not often presented in a ready-made form; rather, they are built through knowledge accumulation, experience, and environmental awareness. The third theme is shaped under the heading of access to resources and support. The findings show that financing, cost management, and support mechanisms play an important role in realizing sustainable entrepreneurship opportunities. Participants state that public support, consulting services, and network relationships, in particular, offer important opportunities for new entrepreneurs. The fourth theme emerges around the axis of discipline and resilience. Sustainable entrepreneurs state that the opportunity recognition process is not linear and rapid; on the contrary, it involves uncertainty, risk, and trial and error. The findings show that time management, process tracking, patience, perseverance, and psychological resilience are decisive in the maturation of sustainable opportunities. The fifth theme is shaped around sustainability and ethical responsibility. Findings reveal that sustainable entrepreneurs evaluate the opportunity recognition process not only in terms of economic returns but also in terms of environmental impact, social benefit, and ethical responsibility. Participants emphasize that sustainability is not merely a marketing slogan but a fundamental approach that must be integrated into all decisions and processes of the venture.

Discussion

The findings obtained are largely consistent with the approaches to opportunity recognition, value creation, and ethical orientation found in the sustainable entrepreneurship literature. However, unlike existing models, this study presents the experience-based recommendations of sustainable entrepreneurs within a systematic framework. In particular, the shaping of the opportunity recognition process through the interaction of elements such as market knowledge, learning, access to resources, and ethical responsibility reveals the multidimensional and dynamic nature of sustainable entrepreneurship. Beyond

the individual values and intention dimensions frequently emphasized in the literature, this study highlights the guidance of sustainable entrepreneurs based on practical experiences. In this respect, the study contributes to sustainable entrepreneurship models in an experience-based and application-oriented manner, making the real-world counterparts of theoretical approaches visible.

Conclusion and Contribution

This study reveals how sustainable entrepreneurship opportunities are defined based on the experiences of sustainable entrepreneurs and how they are conveyed to new entrepreneurs in line with certain recommendations. The findings show that sustainable entrepreneurship opportunities are shaped by the holistic interaction of market orientation, continuous learning, resource management, implementation discipline, and ethical responsibility components. The research provides an experience-based, systematic, and guiding framework for the sustainable entrepreneurship literature, offering important practical implications for new entrepreneurs, policymakers, and support mechanisms.